

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קל עמוד א

משנה. רבי אליעזר אומר: אם לא הביא כלי מערב שבת - מביאו בשבת מגולה. ובסכנה מכסהו על פי עדים. ועוד אמר רבי אליעזר: כורתים עצים לעשות פחמין לעשות (כלי) ברזל. כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת - אינה דוחה את השבת, (ומילה) שאי אפשר לעשותה מערב שבת - דוחה את השבת.

...גמ. תנו רבנן: במקומו של רבי אליעזר היו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל בשבת. במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב. לוי איקלע לבי יוסף רישבא, קריבו ליה רישא דטוואת בחלבא, לא אכל. כי אתא לקמיה דרבי אמר ליה: אמאי לא תשמתינהו? - אמר ליה: אתריה דרבי יהודה בן בתירה הוה, ואמינא: דילמא דרש להו כרבי יוסי הגלילי. דתנן רבי יוסי הגלילי אומר: נאמר לא תאכלו כל נבלה ונאמר לא תבשל גדי בחלב אמו את שאסור משום נבלה - אסור לבשל בחלב, עוף שאסור משום נבלה יכול יהא אסור לבשל בחלב - תלמוד לומר בחלב אמו - יצא עוף שאין לו חלב אם.

2. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף קל עמוד א

פירש הראב"ד ז"ל דלהכי מיייתי הכא האי עובדא להודיען השכר שנותן הקדוש ברוך הוא על קיום לאו דלא תסור, דכיון דרבי אליעזר ראו להוראה היה, כל זמן שלא נפסקה הלכה רשאי לעשות כדברי עצמן כדאיתא בפ"ק דיבמות ("ד א"), ובמקומו היו עושין כמותו לקיים לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל אפילו שיאמרו לך על ימין שהוא שמאל וקבלו השכר הזה, וכש"כ בשאר מילי דרבנן שהמקיימן נוטל שכר.

3. "Mara De-Atra: A Brief Sketch", Aaron Kirschenbaum, Tradition 27:4

First and foremost, the alienation of the masses of our people from Halakha has diminished the "locality" over which the local rabbi is "master" from the autonomous judicial community (kahal) of the Middle Ages to the particular (Orthodox) synagogue from which he draws his salary. But even for the halakhic observant Jew, the telephone and automobile have rendered "city" a meaningless term; and "locality," which is now limited to the individual synagogue, may paradoxically also refer to a huge geographic expanse.

In the British Empire and in the State of Israel, the maintenance of a Chief Rabbinate has decreased significantly the role of the traditional mara de-atra. Indeed, the Chief Rabbis themselves are often viewed as the mara de-atra of the entire country. Also, specialization has overtaken the modern rabbinate so that rabbi (rav), rabbinical judge (dayan), teacher (moreh), and communal leader (manhig tzibburi) are seldom incorporated in one man.

Finally, the emergence of roshei yeshiva as halakhic decisors whose authority transcends geographic boundaries and, even more so, the walls of the individual yeshiva, has contributed much to the near demise of the traditional mara de-atra. Not only do their disciples (talmidim) turn to them, not only do the laity turn to them — but the communal rabbi, the local mara de-atra himself, as a former talmid, also turns to them for pesak and guidance. Indeed, the telephone has done much to undo the role and stature of the old-time mara de-atra.

It would therefore appear that the mara de-atra in the traditional sense survives today chiefly in small communities or in communities far removed from the main centers of contemporary Judaism, i.e. in Israel or in urban America. It is hazardous to predict the future of the mara de-atra. Nevertheless, it would appear that there are no significant factors on the horizon in contemporary Jewish life that could stop the historical, sociological and technological processes that are bringing this concept to the vanishing point.

4. שו"ת הרשב"א חלק א סימן רנג

ומה שאמרת הלכה למעשה בדברים שהן במחלוקת בין חכמי הפוסקים שזה אוסר וזה מתיר. נאמר כדאי הוא פלוני המיקל לסמוך עליו? או נאמר כיון שהרב האלפסי והרמב"ם ז"ל שוין בכל לדעת אחת זולתי במקומות ישנו דין. מן החיוב הוא שנסמך עליהם בין בקוליהון בין בחומריהון ולא נסמך על פוסק אחר להקל?

תשובה תחלת כל דבר אומר שאין אומרים כדאי הוא פלוני לסמוך עליו בזמן שיש גדול ממנו בחכמה ובמנין. דהלכה פסוקה היא דהולכין אחר הגדול בחכמה ובמנין. ואפילו בשעת הדחק אין סומכין על הקטן בחכמה ובמנין. וכן במקום מחלוקת יחיד ורבים אלא אם כן שעת הדחק שיש בו הפסד מרובה או כיוצא בזה. ...ומכל מקום עיקרי דברים אלו שאמרת יש בהן חלוקין. שאין כל הפוסקים והחכמים שוים ולא כל המקומות שוים מן הדין. כיצד שורת הדין אם שנים הפוסקים באחד זה אוסר וזה מתיר. אם נודע האחד גדול בחכמה ובמנין ויצא שמו כן הולכין אחריו בין להחמיר בין להקל. היו שניהם שוין ולא נודע מי גדול משניהם. בשל תורה הולכין אחר המחמיר דהוה ליה כספיקא דאורייתא ובשל סופרים הולכין אחר המקל וכדאיתא בריש פרק קמא דעבודה זרה (דף ז). ומי שסומך על המקל בשל תורה עובר. וזה מאותן שנאמר עליהן (הושע ד) ומקלו יגיד לו כמו שאמר. אבל אם היה רב אחד במקום ולמדס הן הולכים אחר דבריו. זהו חלוקת ארץ ישראל ובבל בתרבה דאיתרא דאלו אוסרין ואלו מתירין ואוכלין. ואוכל בחשאי אפי' בבבל אם דעתו לחזור ולהמנות עם אנשי מקומו ואף על פי שהוא חלב דאורייתא לדברי בני בבל. והנה במקומו של רבי אליעזר כורתין עצים לעשות פחמין לעשות אזמל. ולא מיחו בידם חכמים לפי שהן עושין כדברי רבם. ובפרק כל הבשר (דף ק"ז) אמרין לוי איקלע לבי יוסף רישבא. איתיא ליה רישא דטוואת בחלבא ולא אכל ולא אמר להו ולא מידי. כי אתא קמיה דרב אמר ליה אמאי לא תשמתינהו. אמר ליה אתריה דר' יהודה בן בתירה הוה ואמינא דילמא דרש להו כרבי יוסי הגלילי דאמר יצא בשר עוף שאין לו חלב. וכן רבים. ומן הדרך הזה כל שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי אחד מגדולי הפוסקים במקום שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי הלכות הרב אלפסי זכרוננו לברכה ובמקומות שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי חברו

הרמב"ם ז"ל והרי עשו אלו הגדולים כרבים. ומיהו אם יש שם אחד חכם וראוי להוראה ורואה ראייה לאסור מה שהם מתירין נוהג בו איסור. שאין אלו כרבים ממש דבמקום רבים אילו יעשו שלא כדבריו יקלו בכבוד רבים במקומו. כתרבא דאיתרא דבא"י = דבארץ ישראל = שכלם נוהגין בו התר כרבים שלמדם כל חלב לרבות חלב שעל הקרב. ובמקום שיש שנים שוים שהולכין אחר המחמיר בשל תורה דוקא בשהם אחד כנגד אחד. אבל אם שנים הם כנגד האחד הולכין אחר הרוב. ואם יש תלמיד חכם ראוי להוראה ורואה דברי המקל בזה אפשר שיעשה בקולו מפני שהוא מסכים כהוראתו עם המקל והם רבים כנגד היחיד. זה שנראה לי בענינים אלו.

5. שו"ת חיים בד סימן קח

איך יתכן שכל מורה הוראה יבחר לו המחבר הטוב בעיניו ויפסוק הלכה למעשה כאשר יעלה בלבו. חלילה לנו... ובכמה הלכות יש מחלוקת בין החכמים ובין הפוסקים וכמו שדרשו חז"ל: תניא רשב"י אומר... והנה עינינו רואות כי בנושא אחד זה מתיר וזה אוסר זה מקיל וזה מחמיר... ולא ניתן רשות למורה לפסוק הלכה כאשר ייטב בעיניו כי אנחנו מחוייבין ללכת בדרכי הכללים המקובלים בכל קהילה וקהילה. והנה גלוי וידוע ומפורסם בכל העולם כי חכמי ספרד ורבני צרפת קיימו וקבלו עליהם ועל זרעם לפסוק הדין בכל מקום כדברי רבינו יוסף קארו ז"ל ואף על פי שיחלוקו עליו כל האחרונים...

6. שם הגדולים מערכת ספרים אות ב, "בית יוסף"

ודע שקבלתי מזקני תורה ששמעו מפה קדוש הרב הגדול עיר וקדיש מהר"ח אבולעפיה ז"ל שקבלה בידו שעל כלל מרן בפסק הלכה ללכת אחרי שלושה עמודי בית ישראל הר"ף והרמב"ם והרא"ש, הסכימו על זה קרוב למאתים רבנים בדורו. וכך מרגלא בפומיה דהרב הנזכר כי כל שיעשה כפסק מרן הנה הוא עושה כמאתים רבנים.

7. אורים ותומים סימן כ"ה קיצור תקפו כהן קל"ג-קכ"ד

ובפרט דין שנזכר בשולחן ערוך, והמחבר והרמ"א השמיטו דעת החולק קבלה בידי וגם ראיתי מדיינין מומחים וכן דן אני ובא מבלי לטעון קים ליה כדעת החולק כיון שהרב הבית יוסף ורמ"א שמו זכרוננו אחרי הדלת אין לחוש לו וקיימו וקבלו חכמי הדור לשמור ולעשות ככל האומר במטבע הקצר השלחן ערוך והרמ"א. ולדעתי אין ספק כי הכל בכתב מיד ה' השכיל על ידם כי קושיות רבות שהקשו עליהם האחרונים ותוצו בדרך חריף ועמוק...

8. שו"ת יחוה דעת חלק ה סימן לג

שאלה: גר צדק שנתגייר בארץ ישראל כדת, ומוצאו מארצות אשכנז, האם יוכל להתנהג בהלכות פסח וביתר ההלכות כמנהג הספרדים ועדות המזרח שקבלו עליהם הוראות מרן השלחן ערוך, או עליו לנהוג כמנהג יוצאי אשכנז שיוצאים ביד רמ"א? ומעתה הואיל ומרן השלחן ערוך הוא מרא דארעא ישראל, ואתריה דמר הוא, וכל תושבי ארץ ישראל וסביבותיה קבלו הוראותיו לכל אשר יאמר כי הוא זה, בין להקל ובין להחמיר, על פיו יצאו ועל פיו יבואו, לפיכך נראה שגר צדק שנתגייר בארץ ישראל, הרי הוא כקטן שנולד בה, ועליו לנהוג בכל הליכותיו כדעת מרן השלחן ערוך, בין להקל ובין להחמיר. ואף על פי שאבותיו של הגר מארצות אשכנז הם, ברור מאד שאין לו לחשוש אפילו להחמיר כדברי הרמ"א וגאוני אשכנז, כשהם חולקים על מרן השלחן ערוך, שהרי אין הגר מתייחס אחר אבותיו כלל

9. מועדים וזמנים חלק ד' סימן רעד

וביותר הלוא בש"ע ח"מ ק"ק ס"ק י מפורש דמהני ככסף בשילם מקצת והנשאר זקף עליו במלוה רק הגה"ק בעל התניא זצ"ל טוען שבידינו היום מכתבי יד בש"מ שמחמירים בזה אבל לנמנעים יש להמליץ שמגדולי הדור זצ"ל קבלנו שבמציאות כתבי יד אפילו מגדולי הראשונים לא ישתנו דיני הש"ע ויש להסביר טעמם שרוח הקודש הופיע בבית מדרשו של המחבר וש"ע ופוסקים המקובלים שנהגו כל בית ישראל כמותם הרבה דורות ולכן עלינו להמשיך בדרכם אף אם נמצא היום כתבי יד מאיזה ראשונים שאין דרכם כן עכ"ד וכאן בלאו הכי אפילו בלי קנין כסף יש ממטותא חליפיז שטר וכו' וא"ב אין לחוש מדינא בזה להחמיר ובפרט שבזה גם קולא גדולה מכמה צדדין כמ"ש וא"ב לנמנעים למכור בערב קבלן יש להן נמי עמוד יסוד

10. Minority Opinions and their Role in Hora'ah, *Milin Havivin* Volume 4: Rabbi Nathaniel Helfgot

This ruling of Rashba moves the concept beyond the limitations of specific time and place and makes the ideological and halakhic affiliation with a particular authority's rulings at the center of the mandate. One can plausibly extend this concept beyond the boundaries of any reference to geographic area as well. Once one claims that the concept of following the view of an individual scholar extends beyond his death or his actual place of domicile, the road is clear to an expansive reading of this notion. Thus, a Belzer Chasid who lives in Capetown, South Africa or a transplanted Washington Heights yekke who was a member of Kehillath Adath Jeshurun and was now living in San Jose could continue to follow the practices and psakim that they felt loyalty to in their day to day life.

11. "Legitimization of Modernity: Classical and Contemporary," Rabbi Aharon Lichtenstein

The definition of the relevant community, however, is murky. The gemara speaks of locale, but it seems strange that geography should be the sole determinant. Would an enclave of Judean emigres in Galilee be permitted to eat chicken fried in butter? Would only residents of twelfth-century Egypt be entitled to rely upon the Rambam's minority *kulo*? It seems far more likely that other factors – ethnic identity or, above all, spiritual and ideological fealty – should carry no less weight. I believe this is clearly suggested by the Rashba: In this vein, if they have been accustomed to act consistently in accordance with the Halakhot of the Rav Alfassi ז"ל, or, in places which have become accustomed to act consistently on the basis of the codex of the Rambam ז"ל, they have, in effect, established these *gedolim* as their *rebbe*. Physical proximity is obviously not intended here. What is envisioned is, evidently, rather, a principled and consistent attachment. Its basis is left open; the places cited could have come to be "accustomed to doing all their actions" in accordance with the dicta of the Rif or the Rambam as a result of either accident or choice. The point is, however, that spiritual commitment rather than geographic contiguity is the determinant

שלחו מתם תלמידי חכמים שלא הגיעו למ' שנה ויש בעיר גדולה / גדולים / מהם בחכמה אי נמי שוים להם בחכמה אלא שהם בן מ' שנה או יותר יכולים אותם שלא הגיעו למ' ש' לקבוע עצמם להוראה או לא אם יש לחלק בין זמננו זה לזמן התלמוד אם לאו ואת"ל שאינם יכולים להורות מי אמרינן היינו הם מעצמם אבל אם קבלום עליהם הקהלות יכולים או דלמא לא שנה ע"כ:

אבל בנ"ד שהעכוב אינו אלא מחמת הדין בעצמו שאין לו ליקח שררה ולקבוע עצמו להוראה בפני מי שהוא גדול ממנו כל א' לפי ערכו מה לנו לקבלת אנשי הקהל הגע עצמך תלמיד העומד במקום רבו וקצת מאנשי המקום או כלם קבלו לאותו תלמיד עליהם למורה יכול לקבוע עצמו להוראה הא ודאי פשיטא דלא שהאיסור הוא אליו בעצמו והוא הדין והוא הטעם בנדון שלנו ותו התיינח לגבי ממונא דכל אדם יכול לעשות בשלו מה שרוצה והוא דבר הניתן למחילה גם אפשר בחזרה אבל גיטין וקדושין ושאר איסורין מאי איכא למימ' ואחשוב שאפשר שכונת השואל לומר שבמקום שיש קהלות רבות כל א' מהם היא בעיר בחזרה אבל גיטין וקדושין ושאר איסורין מאי איכא למימ' ואחשוב שאפשר כך בענין זה נאמר הרי שתלמיד זה כאלו הוא בעיר אחרת ואין שם גדול ממנו וא"כ לכ"ע יכול להורות כיון שאין שם בעיר ההיא גדול ממנו אלא אדרבא הוא גדול מכלם כרבה לדעת התוס' ומה שאני אומר שקהל אחד נחשב כעיר אחת כך פסק הרב הגדול מהר"ר דכ"ץ בית י"ג והביא ראייה משאלוניקי שהיא עיר ואם בישראל והאשכנזים בית דין בפני עצמם והספרדים ב"ד בפני עצמם ואמר שכל קהל וקהל בענין זה כעיר בפני עצמו שאין בני עיר אחת כפופים לבני עיר אחרת וירצה השואל גם כן לדמות נ"ד לאותו ענין ולומר שכל קהל וקהל נחשב כעיר ובכל קהל יאמר התלמיד חכם הנמצא שם אני גדול מכל שיש כאן ויכולני לקבוע עצמי להורות דבאתר דלית גברא תמן תהוי גבר ונראה בעיני דאין לומר כן והטעם דאמרינן בסנהדרין פרק זה בורר רב פפא אמר אפי' תימא מומחין כגון בית דינא דרב הונא ודרב חסדא דקאמר ליה מי קא מטרחנא לך ופרש"י ז"ל בי דינא דרב הונא ובי דינא דרב חסדא דתרווייהו בחד מקום וכתבו התוס' דלא נהירא דהא אמרינן דרב חסדא לא היה מורה לפני רב הונא אפי' ביעתא בכותחא וכ"ש דדין לא היה עושה ונראה לי שהיו סמוכים זה לזה חוץ לשלשה פרסאות ע"כ. ואי לענין זה הוה מהני מה שקבלוהו עליהם קהל אחד מאי / מאי / קשה להו לתוס' על פירוש רש"י לימא דהאי דלא הוה מורה רב חסדא לפני רב הונא היינו קודם שקבלוהו עליהם אבל אח' שקצת מאנשי העיר קבלוהו עליהם לרב חסדא אז היה מור' אלא ודאי נראה שבענין כזה אין לחלק אלא כיון שעומדים בעיר אחת אין לקטן שלא הגיע לארבעים שנה שאין דעתו מיושבת כל כך לקבוע הוראה בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה או לפני מי ששוה לו בחכמה כיון שגדול ממנו בשני' למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה:

17. עזרת ישראל – הרב יוסף אליהו הענקין

הערות לרבנים ומורי צדק ולקהלות

(ע) מ"ע של מגוי שופטים נהגת גם בתו"ל (לפחות בכל פו"ם), ואף בזה"ז ואפילו במקום שיש ת"ת, אין הקהל נפטר מלמנות מיוחדים לכך.

ובואו ונצווה על הרבה ערים וזרכים גדולים שבאמריקה, שיש בהם הרבה שומרי תורה, ובכ"ז אינם ממנים להם דיינים ומו"צ בקיאים בהוראה ובד"ת. ומה שאמתלא בפיהם שבכדי להרגיל הדור הצעיר ליהדות מוכרחים הם למנות צעירים מטיפים באנגלית, הגה יטיפו להם כנפשם, ורבי יתקרי אבל אין נפטרים בזה מהדין והחייב של מגוי מו"ץ ודיין מוסחה לכך. ואם אי אפשר זה לקהל אחד, ישתתפו בזה כמה בתי הכנסת וחברות שבכרך אחד או כמה עיירות קטנות שבגליל אחד. וכיד דין ממונה לדין לתומין ולדון בסרבנות, ואין בע"ד יכול להשתמט. אבל כשאין ממונה יש בזה חלוקי דינים (עיין חו"מ סימן ג' וט'). ואף שאין לנו רשות לדון בכפיה, אבל ברצון שניהם אין השלטון מעכב, וכ"ש שהדבר נוגע בעניני אישות ע"פ ד"ת, שמוכרח להיות ע"פ בי"ד ישראל, וכ"פ שהבעל תובע את האשה הדין, ואם היא מטרבת נידונית כמורדת, אבל מהיכן תדע האשה מהות המזמין, ושמתוייבת לבוא, אם אינו ממונה, הרי יודע שיש במדינה זו כמה ריקים ועבריינים וקורים לעצמם רבנים, ומס"ק וגיטין והכשרים והתרים, ואין בכחנו למחות בהם, וכ"ז באשמת הקהלות שטובטלין מ"ע של מגוי דיינים ומו"צ.

ועכ"פ כשמגיע ליד רב פטור או היתר צריך לחקור אחר הדין מי ומה הוא, ובכה"ג בי דינא דייקי.

ולא יפה עושים אלה הפונים בשאלות ע"י טיליפון, ומעלימים את שמם ומקומם, בכדי לפטור עצמם מלישא בעול רבנות, שיצטרכו לישא כשיפנו פנים בפנים — כי כששואלים את הרב פנים בפנים אז יש לו זמן לעיין בספר ולהמליך, ואם מזדמן שהרב חוזר בו מהוראתו יכול לחקן כשיודע את האיש ואת מקומו, מה שאין כן כשעונה ע"י טיליפון בחפזון, הרי עלול לטעות, ואם ירצה לחזור אינו יודע מי הוא השואל ואין לו תקנה, ועל כן יש רבנים שאין משיבים על שאלות שע"י טיליפון, ועב"פ השואל בודאי לא טוב עושה, שאינו הולך לשאול פנים בפנים, ואם מוכרח הוא לזה לפעמים, עכ"פ יודיע את שמו והכתובת שלו.